

Psykologi i SRP

Fagets særtræk

Læreplanen refererer til den videnskabelige psykologi, som har tilknytning til samfundsvidenskab (fx social- og kulturpsykologi), naturvidenskab (fx neuropsykologi og kognitiv neuropsykologi) og humaniora (fx narrativ psykologi, eksistentiel psykologi og psykoanalysen). Flg. udgør kernen i faget

- **Psykologiske teorier og empiriske undersøgelser:** Faget arbejder med at undersøge psykologiske problemstillinger ved hjælp af psykologiske teorier og psykologiske undersøgelser. Teorierne og undersøgelserne udgør den faglige viden, som skal inddrages i SRP. Man arbejder udelukkende med eksisterende psykologisk viden, og elever foretager ikke selv undersøgelser i forbindelse med SRP.
- **Metodekendskab:** Arbejdet med undersøgelserne kræver et elementært kendskab til fagets metoder. Det drejer sig om kvantitative metoder (fx eksperimenter og spørgeskemaundersøgelser) samt kvalitative metoder (fx kvalitative interviews). Metodisk viden vil typisk bruges i forhold til at forholde sig kritisk til en undersøgelses resultater.
- **Kritisk tænkning:** Det forventes, at eleverne kan forholde sig kritisk til teorier og undersøgelser på et elementært niveau. Det betyder kort sagt, at man forsøger at vurdere den psykologiske viden ud fra nogle saglige kriterier.

Når man taler om at 'undersøge en psykologisk problemstilling' i psykologi, mener man, at eleven skal finde faglig relevant psykologisk viden og finde ud af, hvordan man kunne besvare problemstillingen ud fra denne viden. Det er kernen i 'metoden' eller fremgangsmåden i psykologifaget. Man arbejder altså med at undersøge en problemstilling gennem

- At forsøge at finde mulige svar på en given psykologisk problemstilling gennem de teoretiske forklaringer samt vurdere styrke og svaghed af teorien eller teorierne. Heri indgår fx, om teorier er underbygget af empiriske undersøgelser.
- At forsøge at finde mulige svar på en given psykologisk problemstilling gennem at se på, hvad diverse empiriske undersøgelser er kommet frem til. Eleverne skal if. læreplanen have kendskab til et antal psykologiske undersøgelsesmetoder.
- Teorier og empiriske undersøgelser er kernen i faget, men ofte bruger eleverne også grundbogsmateriale.

Rolle i projekter

- Bidrager med viden om, hvordan mennesker sanser, tænker, lærer, føler, handler og udvikler sig universelt og under givne livsomstændigheder.
- Faglig viden fra områder som socialpsykologi, udviklingspsykologi, kognitions -og læringspsykologi, psykologi i relation til personlighed og identitet.

- Bidrager med viden om menneskers forskellighed med udgangspunkt i personlige, sociale og kulturelle baggrunde.
- Bidrager med viden om psykologiske metoder og videnskabsteori.
- Kompetencer i kritisk tænkning og argumentation ud fra faglig viden.
- Kompetence i at identificere psykologiske problemstillinger.

Problemfelter og mulige løsninger i opgaveformulering

- Der er problemer omkring **'fiktion og fakta'** i samarbejdet med sprogfagene. Psykologilærere skal være opmærksom på, at der foreligger noget empiri (fx en psykologisk undersøgelse eller en case fra det virkelige liv) til at perspektivere den psykologiske problemstilling i den fiktive tekst. Det kan være en god ide at bede eleven reflektere (diskutere, vurdere, sammenligne) over forskelle i den litterære og den 'videnskabelige' fremstilling af den psykologiske problemstilling. Hermed lukkes der tilmed op for muligheder for at forholde sig til litterære virkemidler i sprogfaget.

Kriterier for den gode opgaveformulering

- Opgaveformuleringen skal være afgrænset og præcis og give mulighed for at honorere de faglige mål i SRP
- Et antal faglige mål i psykologifaget skal i spil
- Opgaveformuleringen skal lægge op til, at problemformuleringen kan belyses fagligt gennem viden fra den videnskabelige psykologi
- Opgaveformuleringen skal klart angive, at der er tale om to fag, og den skal sikre, at fagene hver især kan komme i spil på en måde, der sikrer honorering af faglige mål i fagene. Det overordnede mål må være, at det to fag *sammen* bidrager med mere end det enkelte fag til belysning af en problemstilling.

Kendetegnende for smidig censur

Der kan være særlige problemer i opgaveformuleringer, hvor der udelukkende lægges op til, at psykologisk teori bruges til litterær analyse. I visse opgaver med engelsk og dansk kan det ske, at psykologifaget kun indgår med redegørelse af teori i begyndelsen af en besvarelse, og det medfører opgavebesvarelser i den lavere ende på grund af en ringe grad af målopfyldelse. Ligeledes kan der være særlige problemer i opgavebesvarelser, der udelukkende inddrager ældre teori (fx Freud) til at besvare en opgaveformulering, da det forventes, at man især har kendskab til den moderne videnskabelige psykologi.

Smidigheden for en censor må bestå i at se på opgaveformuleringen i sin helhed og vurdere i hvilken grad de faglige mål for SRP og psykologi honoreres. Man kan ikke forvente, at samtlige faglige mål i psykologi er i spil. Man må også være lidt fleksibel i forhold til visse typer af samarbejde med sprogfagene. Dårlige opgaveformuleringer giver sjældent gode besvarelser, og her kunne den smidige censor måske overveje at tage en faglig snak med sin kollega og så i øvrigt give karakter efter reglerne.

God vejledning

- Den gode vejledning er karakteriseret ved, at elevens ideer hurtigst muligt mødes med 'et realitetstjek'. Kan det overhovedet lade sig gøre? Skal der afgrænses? Hvilke materialer har eleven, og hvilke materialer kan man henvise til? Eleven bør hurtigst muligt præsentere noget relevant faglitteratur og få hjælp til litteratursøgning.
- Hjælper eleven med at *fokuserer*. (1) Vejlederen kan med fordel afprøve forskellige mulige problemformuleringer med eleven og spørge ind til, hvordan man kunne forestille sig at angribe den enkelte problemstilling. (2) Vejleder kan med fordel spørge ind til, hvilken psykologisk viden (teorier og undersøgelser) eleven vil bruge og hvorfor. Det giver mulighed for en faglig diskussion, som kan hjælpe eleven til at vælge relevant viden og til at overveje, hvordan de faglige mål kan honoreres.
- Vejlederen og eleven skal afklare problemstillinger i litteratursøgningsfasen, problemformuleringsfasen og skrivefasen. Dette kan evt. gøres via email, da det er hurtigt og effektivt.
- Vejleder og elev skal aftale, hvad der skal foregå til det enkelte vejledningsmodul. Spørgsmål til vejlederen kan med fordel sendes inden, så man får bedre mulighed for at hjælpe eleven med andre problemer.
- Vejleder skal på et tidspunkt i vejledningsfasen spørge ind til sammenhæng mellem den problemformulering eleven arbejder ud fra samt elevens argumentation.

Eksempler på opgaveformuleringer med psykologi

Engelsk A og Psykologi B

Eksempel 1: mindre god opgaveformulering

1. Der ønskes en redegørelse for lidelsen OCD, herunder årsagsfaktorer, symptomer og behandling.
2. Derudover ønskes en analyse og fortolkning af romanen *Get out of my Head*, hvor du kommer ind på, hvordan OCD påvirker Amys liv og relation til familie og venner.
3. Vurder hvilken behandlingsform, der er bedst til behandlingen af OCD

Kommentarer

Ad 1: Redegørelsen for OCD honorerer det faglige mål om viden i psykologi, men udover det er ingen andre faglige mål i spil her. Der lægges op til en del redegørelse, og det kunne være en ide at være mere fokuseret.

ad 2: Her bruges viden fra 1 til at se på en person fra et fiktionsværk. Det er i og for sig i orden, men det kunne være en god ide at være mere eksplicit omkring, at

der er tale om fiktion her. Måske kunne man endda eksplicit bede eleven skulle vurdere eller sammenligne mellem faglitteraturens og fiktionens behandling af OCD. Det ville give mulighed for at tænke over, hvad litteraturen kan i forhold til faglitteraturen.

Ad 3: Spørgsmålet er ikke særligt præcist. Er der tale om behandling helt generelt, sådan at der knyttes an til 1? Eller skal behandling ses i forhold til den fiktive Amy? Det sidste vil være uheldigt, da man skal undgå at foreslå terapi til fiktive personer. Den videnskabelige psykologi beskæftiger sig med rigtige mennesker. Det er heller ikke helt klart, hvordan man skal afgøre, om en behandling er effektiv, eller hvor mange man skal nævne. Her lægges op til et højere taksonomisk niveau, og i princippet kunne dette punkt tilgodese det faglige mål om at kunne forholde sig kritisk til teorier, begreber og undersøgelser. Det er dog ikke helt klart, hvad der kræves.

Hvordan samme opgaveformulering kunne blive bedre

Der ønskes en redegørelse for lidelsen OCD, herunder typiske symptomer samt mulige forklaringer på lidelsen. Gør dernæst rede for to behandlinger af OCD og vurdér på et fagligt grundlag, hvilken behandlingsform, der ser ud til at give de bedste resultater.

Derudover ønskes en analyse og fortolkning af Amy Wilenskys roman fra 2000 *Passing for Normal* med særligt fokus på personkarakteristik.

Endelig bedes du diskutere i hvilket omfang bogens beskrivelse af Amys liv med OCD svarer til den psykologifaglige fremstilling i første del af opgaveformuleringen.

Eksempel 2: mindre god opgaveformulering

1. Der ønskes en redegørelse for autismebegrebet – herunder diagnose og behandling.
2. Der ønskes en analyse og fortolkning af Mark Haddons roman 'The Curious Incident'. I analysen skal indgå en karakteristik af drengen Christopher med særligt fokus på, hvordan hans sygdom påvirker hans hverdag samt hans relationer til omverdenen.
3. Vurdér hvordan man kan sikre livskvaliteten hos en dreng som Christoffer.

Kommentar

Ad 1: Dette punkt lægger op til en redegørelse af autismebegrebet, diagnose og behandling. Det er en hel del.

Ad 2: Dette punkt lægger op til analyse og fortolkning af romanen, men der er ingen eksplicit kobling til den psykologiske viden i 1. Det bevirker, at de to dele af opgaveformuleringen står ret isoleret og tværfagligheden kommer ikke klart i spil.

Ad 3: Denne del af opgaveformuleringen er meget upræcis, og denne form kan ikke anbefales. På hvilket grundlag skal den vurdering foretages? Kobles der til psykologisk viden - eller er det et godt råd til forfatteren? Det bør være ganske klart for eleven, hvad der kræves. Ligeledes skal man passe på ikke at lægge op til usaglig snak, og det kunne man risikere med denne type formulering.

Hvordan samme opgaveformulering kunne blive bedre

Forslag A

Der ønskes en redegørelse for Aspergers syndrom – herunder symptomer og muligheder for behandling. Endvidere ønskes med udgangspunkt i psykologifaglig viden en kritisk vurdering af muligheder for at støtte en person med Asperger.

Der ønskes en analyse og fortolkning af Mark Haddons roman *'The Curious Incident' of the Dog in the Night-Time* (2003). I analysen skal indgå en karakteristik af drengen Christopher med særligt fokus på, hvordan hans sygdom påvirker hans hverdag samt hans relationer til omverdenen. Endelig ønskes en kort diskussion af i hvilket omfang bogens beskrivelse af Christopher svarer til den psykologifaglige viden om Asperger.

Forslag B

Der ønskes en analyse og fortolkning af Mark Haddons roman *The Curious Incident of the Dog in the Night-Time* (2003) med særligt henblik på fortælleteknik og personkarakteristik af Christopher.

Til at belyse dette skal du desuden give en psykologifaglig redegørelse for Aspergers syndrom – herunder symptomer og muligheder for behandling. Giv med udgangspunkt i denne viden en kritisk vurdering af muligheder for at støtte en person med Aspergers og vurder kvaliteten af romanens fiktive fremstilling af Christophers lidelse.

Eksempel 3: Mindre god opgaveformulering

Columbine High: Ondskab eller gruppepsykologiske processer

1. Der ønskes en redegørelse for teorier om ondskab.
2. Diskuter hvorvidt teorier om ondskab kan forklare begivenhederne på Columbine High School, samt om andre faktorer kan have spillet ind. Inddrag her relevant litteratur.
3. Anvend romanen *We need to talk about Kevin* af Lionel Shriver. Analyser ud fra en dybdegående personkarakteristik af Kevin årsagen til hans handlinger. Vurdér dernæst om disse årsager kan forklare Columbine High School massakren.

Kommentar

ad 1. Det kunne med fordel præciseres, hvor mange teorier der skal inddrages for at undgå mange siders redegørelse af teori, som måske ikke bruges til noget i besvarelsen. Med denne type spørgsmål risikerer man, at eleven bliver overvældet og skriver i punktform, og man får måske ikke lagt ordentligt op til, at den psykologiske viden skal bringes i spil i forhold til den overordnede opgaveformulering.

Ad 2: Det kunne være en fordel at præcisere, hvilke teorier der skal diskuteres. I princippet kan man risikere, at der ikke er overensstemmelse mellem 1 og 2. Det vil også være en fordel eksplicit at lægge op til en kritisk vurdering af teori for at kunne honorere et vigtigt fagligt mål i psykologi.

Ad 3: Der er ikke en egentlig sammenhæng mellem de to første dele af opgaveformuleringen og den sidste med det fiktive værk. Man beder fx ikke om at forholde sig til, om Kevin er 'ond', eller om det er hans personlighed. Det tværfaglige i projektet burde stå stærkere her.

Hvordan samme opgaveformulering kunne blive bedre

Columbine High: Ondskab eller gruppepsykologiske processer

Der ønskes en redegørelse for og en kritisk vurdering af to teorier om ondskab i forhold til begivenhederne på Columbine High School, herunder en kort diskussion af om andre faktorer end 'ondskab' kan have spillet ind. Inddrag relevant psykologisk litteratur af eget valg.

Med baggrund i romanen *We need to talk about Kevin* af Lionel Shriver ønskes en personkarakteristik af Kevin og en analyse af årsagen til hans handlinger.

Diskutér dernæst i hvilket omfang bogens forklaringer på Columbine High School massakren svarer til den psykologiske litteratur.

Gode opgaveformuleringer

Engelsk A og Psykologi B

Abu Graib – ondskab

1. Redegør for to forskellige psykologiske teorier om ondskab, idet du fokuserer på psykologiske påvirkningsstrategier, der fremmer ondskab.
2. Med udgangspunkt heri skal du give en tekstanalyse af selvvalgte 2-3 avisartikler på engelsk eller amerikansk, som omhandler militærfolkenes adfærd og oplevelser i fængslet med særlig henblik på, hvordan de selv begrundede deres handlinger, herunder autoritetens betydning.
3. Diskutér på et psykologifagligt grundlag, om de handlinger, som blev udført af militærfolkene i Abu Ghraib repræsenterer en form for ondskab. Endelig ønskes en diskussion af ansvaret for hændelserne i Abu Ghraib fængslet, og om man kan gøre noget for at forhindre, at noget lignende sker igen.

Kommentar

Denne opgaveformulering integrerer psykologi og engelsk på en naturlig måde. Der er mulighed for at vurdere besvarelsen i forhold til et antal faglige mål i psykologi, bl.a. kendskab til faglig viden, kritisk vurdering af viden og kultur. Engelsk tager i denne opgaveformulering udgangspunkt i samfundsforhold (USAs hær i Irak) og bruger den psykologiske litteratur til at tage et kritisk blik på forholdene omkring Abu Ghraib. Typisk vil opgaveformuleringer med udgangspunkt i sagprosa i engelsk give færre problemer i forhold til psykologi.

Biologi A – psykologi B

Eksempel 1: God opgaveformulering

På baggrund af en belysning af de normale celledannende og celleregulerende mekanismer, skal du redegøre for udvikling og spredning af tumorer samt symptomer på og årsager til cancer. Du skal fokusere på lungetumoren (bilag 1)

Dernæst ønskes en redegørelse for behandling af kræft, hvor du inddrager nye behandlingsstrategier på vej, bilag 3. Forklar hvordan en af disse kræftbehandlingsmetoder virker.

Forklar med udgangspunkt i psykologiske teorier om kriser, hvorfor cancer kan ses som en kriseudløsende begivenhed. Analyser bilag 2 ud fra relevant psykologisk viden om den traumatiske krises forløb (bilag 2)

Diskuter med udgangspunkt i bilag 4 samt anden relevant psykologisk viden, om psykiske egenskaber måske har indflydelse på forløbet af kræftsygdommen.

Bilag 1: kræftens biologi af Henrik Blicher Pedersen, s. 126, Systime 2001

bilag 2: debat: ventetider: først kræft, derefter kaos, i Politiken 24.7.2007

bilag 3: kræftens biologi s. 256-57

bilag 4: "Hvem overlever en håbløs kræftsygdom?" i Forskningsnyt fra psykologi, nr. 3, juni 2006

Kommentar

Denne opgaveformulering integrerer biologi og psykologi. Dels bedes der om en redegørelse for biologiske processer i forbindelse med kræft, dels om de psykologiske processer i forbindelse med at få en kræftdiagnose. Endelig tages problemet om evt. samspil mellem krop og psyke op i den sidste del opgaveformuleringen.

Opgaveformuleringen er meget præcis og fokuseret. I psykologi lægges der både op til, at eleven skal finde egnet materiale om krisepsykologi, men der lægges også et nyt bilag ved, som lægger op til samspil mellem psykologi og biologi. Bilaget lægger op til en kritisk vurdering af dette samspil på baggrund af en empirisk undersøgelse, og det er en god ide at lægge både teori og empiriske undersøgelser ind i opgaveformuleringen, da begge dele omtales i de faglige mål. Ved at inddrage empiriske undersøgelser, får eleven også mulighed for at demonstrere metodekendskab.

Eksempel 2: God opgaveformulering

Redegør for relevante biologiske og psykologiske teorier om partnervalg og kærlighed.

Vurdér forklaringerne idet du bl.a. inddrager relevante empiriske undersøgelser af eget valg.

Hvad er vigtigst i partnervalg og 'ægteskab' – biologien eller psykologien?

Bilag:

Kommentar

Denne opgaveformulering er kort og præcis. Der lægges i stort omfang op til, at eleven selv finder relevant teori om partnervalg og kærlighed frem både i biologi og psykologi. Det er glimrende at gøre det, hvis vejleder skønner, at eleven er i stand til det. Dernæst bedes om en kritisk vurdering af teorierne, bl.a. med inddragelse af empiriske undersøgelser, hvilket lægger op til de faglige mål om at kunne vurdere teori og empiriske undersøgelser.

I dette tema er psykologi og biologi godt integreret, idet teorigrundlaget kommer fra dels fra biologi, dels fra psykologi men begge områder bruges til at forklare

menneskers tiltrækning og kærlighed. Det giver mulighed for at bringe biologiske og psykologiske teorier om partnervalg i spil og holde dem op mod hinanden.